

Prohászka Ottokár hitéleti és szociális tevékenysége

Szellemi örökségre főként akkor gondol az ember, amikor megcsappannak vagy eltömődnek azok az életadó források, amelyek a jelent táplálják. Szükségét érezzük ilyenkor, hogy erőt merítsünk eleink szelleméből, akik maradandó értékek hirdetésének s egy emberibb élet kialakításának szentelték pályájukat. Ilyen alakja a magyar örökségnek Prohászka Ottokár, akinek munkásságára mint élő vizek forrásának közvetítőjére tekinthetünk.

Prohászka Ottokárt, aki 1905-től Székesfehérvár püspöke volt, tisztelői régóta Magyarország apostolának és tanítómesterének nevezik. A XIX. század végén, egy bágyadt és dekadens korban emelte fel a szavát azért, hogy a fizikai nyomorúságból és az erkölcsi züllésből népét felemelje. Évtizedeket át páratlan energiával folytatott hitéleti és szociális tevékenységével új irányt szabott a keresztény gondolkodásnak és az emberi politikának.

Prohászka Ottokár szerteágazó alkotó működése hallatlanul gazdag lelki életéből táplálkozott. Ebből fakadtak mindazok az eredmények, amelyek a kortársakat és az utókort bámulattal töltötték el. Egyszerre volt teológus és filozófus, püspök és lelkipásztor, szociális apostol, közéleti ember, politikus, képviselő, tanár, karizmatikus szónok, író, szerkesztő, újságíró és misztikus elmélkedő, aki egész tevékenységét Magyarország lelki és erkölcsi újjászületésének szolgálatába állította.

Kiváló képzettsége, hatalmas műveltsége legendás, apostoli egyszerűséggel párosult. Mindenkiel szót értett, aki felkereste, mindenki gyóntatója volt, mindenki levelére válaszolt. Akinek csak tehette, mindenkinek gondját viselte, püspökségének javait önzetlenül s szinte teljesen szétosztotta.

Hitéleti és szociális működése számtalan területet ölel fel. Megreformálta a papképzést, amivel egy új papi nemzedéket teremtett. Országszerte lelkigyakorlatokat és hitszónoklatokat tartott egész életében. Nevezetessé váltak rendszeres, úgynevezett konferencia-beszédei éppúgy, mint a Katolikus Nagygyűléseken elmondott beszédei, amelyeknek ünnepezt szónoka volt. Ott volt a Regnum Marianum megalapításánál, amelynek szellemi vezére lett, s amely felmérhetetlen hatást gyakorolt a magyar társadalom későbbi történetére, s ott volt a magyar cserkészmozgalom kezdeteinél is. Püspöki körlevelei, a kor fontos dokumentumai, iránymutató megnyilvánulások voltak.

XIII. Leó pápa szellemét hozta hazánkba, akinek magyarra fordította és kiadta korszakos körlevelét, a Rerum Novarum kezdetű enciklikát, amely élesen és sürgetően vetette fel a

munkáskérdést mint a kor botrányát. Prohászka Ottokár a századelőn kibontakozó keresztényszocialista mozgalom egyik vezéralakjává és a rá oly jellemző gyakorlati kereszténység szószólójává vált.

Prohászka szellemiségéből született meg a Szociális Missziótársulat, a katolikus szociális munka szervezete, amely családgondozással, gyermekvédelemmel, kórház-, fogház- és gyármisszióval, ifjúsági és asszonyszövetségek szervezésével, szeretetotthonok, árvaházak, népkonyhák, napközi otthonok és gazdasszonyképzők működtetésével foglalkozott, s amely így egész Európában egyedülálló jelenség volt.

A nagy háborúban e szervezet keretén belül létesült a csobánkai hadiárvaház. Szintén a háború folyamán Prohászka Ottokár örökbérletre irányuló földreform-javaslattal állt elő. Az ettől eltérő későbbi törvény alapján maga parcelláztatta föl püspöki birtokainak egy részét. Még 1906-ban Tulipán néven mozgalmat indított a magyar ipar védelmére, a nemzeti munka becsületére.

Összegyűjtött munkái 25 kötetre rúgnak. *Föld és ég, A diadalmas világnézet, Modern katolicizmus, Elmékedések az Evangéliumról, Kultúra és terror* és megannyi más nagyhatású művében egy korszerű magyar katolikus világnézet és kultúra kialakításáért szállt síkra.

1912-ben, 30 éves írói jubileumán Prohászka Ottokárt a Kisfaludy Társaság nevében Négyessy László, a stilisztika nagynevű professzora köszöntötte, aki méltán emelte ki erényei közül működésének általános „energetikai” hatását szellemi életünkre. 1927-ben hagyta itt a földi küzdőteret, legjellegzetesebb tevékenysége közepette, midőn a budapesti Egyetemi templom szószékén szentbeszédet tartva örök sorsunkról s a bűnbánatról beszélt. Prohászka Ottokárt már élteben sokan szentként tisztelték, halálát pedig az egész ország meggyászolta.

Amikor most a magyar örökség jeles tagjaként idézzük fel Prohászka Ottokár alakját, bizakodva gondolunk arra, hogy gazdag irodalmi hagyatéka éppúgy, mint nemzedékeken átívelő eleven szelleme segítségünkre lesz egy emberhez méltóbb magyar kultúra és élet kialakításában.

Frenyó Zoltán

Prohászka Ottokár: A kereszténység és a belső élet (részletek)

Az európai kultúra gyökere s hajtó s fakasztó ereje a kereszténység; e kultúra lelke az Úr Jézus lelke, a bensőséges elmélyedés, imádkozó vallásosság lelke. [...] Tekintsük meg ezek után a kereszténységnek ezt a lelket ébresztő s a lelki életet Isten országává avató sajátosságát az emberi társadalomra való kihatásában, melynek műve a nyugateurópai kultúra lesz. [...]

A keresztény kultúra bennünk van; ha ott nincs, sehol sincs, mert kívül nem lehet. A keresztény kultúra a mi hitünk, a mi tudatunk. A keresztény kultúra Krisztus világossága, melyben látunk célt, utat, eredményt, lelket s kötelességet; a keresztény kultúra az az értékelés, mellyel a pogány világot, a pogány gondolatot s érzést átértékeljük; a keresztény kultúra a mi személyes, bensőséges viszonyunk az Úrral s Üdvözítővel, kit imádunk és szívből szeretünk, kivel az élet útjain együtt járunk s kinek vére lelkünkön ég. Az ilyen kultúra, szellem és élet, erő és lélek; az tud embert talpra állítani s világot megreformálni. Csak ez a lélek, csak ez az irány győzhet manapság is. [...]

E keresztény, tehát vallásos kultúra gyúrta a magyar népet is. A kereszténység hite, izzó lelke, szeretete, nézetei, erkölce s motívumai alakították századokon át a magyar életet. A nemzeti gyökér Ázsiából került, de az oltóág a kereszténység lett, s azóta az nem kettő, hanem egy, egységesen magyar nemzeti s keresztény élet lett. [...] A kereszténység lett a magyar nemzet lelke, s kultúrája lett a vére. E lelkiségből élt; e lelkiséggel csatázott s dolgozott, e lelkiséggel nézte tanyáját, rónáit s hegyeit, e lelkiséggel nótázott, ringatta bölcsőit s temette halottait.

E kultúra gyökere a hit, ágainak erdeje pedig a keresztény eszményiség, élet és művészet, tökéletesség és szeretet. Ez utóbbinak hevében fogjunk baráti kezét s dolgozzunk a megértésen, mely építi s íveli az aranyhidakat Pannonhalma és Debrecen, Esztergom és Eperjes közt, közelebb hoz testvért testvérhez, keresztényt keresztényhez a közös nagy ellenség, a keresztény kultúra megmételmezői, keresztény magyarságunk sírásói ellen. Csak aki hitből él, lehet a keresztény kultúra hordozója, s csak a keresztény magyar lehet a magyar nemzeti kultúra őre és erőssége. E részben csak magunkra támaszkodjunk, s ne bízunk senki másban! Csak ha igazán keresztények leszünk, akkor védjük meg a keresztény nemzeti kultúrát; másképp nem!